

# ИЗМЕРЕНИЯ НА МИТИЧНОСТТА В РОМАНА

## „ЛУНАТА И ОГНЬОВЕТЕ“ НА ЧЕЗАРЕ ПАВЕЗЕ

Мария Игнатова

СУ „Св. Климент Охридски“ (България)

DIMENSIONS OF MYTH IN CESARE PAVESE'S *THE MOON AND THE BONFIRES*

Maria Ignatova

Sofia University "St. Kliment Ohridski" (Bulgaria)

ORCID ID: 0009-0009-4645-1986

Email: mvignatova@uni-sofia.bg

**Abstract:** The article focuses on Cesare Pavese's *The Moon and the Bonfires*, observing the concept of myth and its traits which could be traced in the narrative. To this end, the options to read the work both as an example of personal writing and as a novel – a *Bildungsroman* in particular, will be discussed.

The main aim of this study is to demonstrate how the structure of a myth could be applied to various types of writing to bring to the fore the main function common to them all: to explain the world and the individual's role in it.

**Keywords:** myth, cyclicity, diaries, *Bildungsroman*, childhood

**Резюме:** Изследването ще се фокусира върху романа „Луната и огньовете“ на Чезаре Павезе, като ще бъде разгледано понятието за мит и прилежащите му характеристики, които могат да се проследят в наратива. За целта ще бъдат предложени вариантите произведението да бъде разглеждано както като пример за лично писане, така и като художествена литература (и по-конкретно образователен роман).

Основната задача на доклада е да онагледни начина, по който структурата на мита може да се приложи към различни типове писане, за да се изведе на преден план функцията, която е обща за всички тях – а именно, да обясни света и ролята на личността в него.

**Ключови думи:** мит, цикличност, дневници, образователен роман, детство

### Павезе и митичността

„Луната и огньовете“ е последният роман, който Чезаре Павезе пише преди да се самоубие през 1950 година. Това е автор, за когото митът е основно средство за гледане и обясняване на света (каквато е и изначалната функция на мита) – факт, който е логично

следствие на класическото му образование и силната му връзка с неговия преподавател Аугусто Монти. Отношенията между двамата нерядко служат за опора при прочитите на текстовете на Павезе, като например в изследванията на Пиеркарло Грималди, който отбелязва как „свещените огньове на Античността, изучавана в училище с господин Аугусто Монти, все още горят по неговите [на Санто Стефано Белбо] хълмове“<sup>1</sup> (Grimaldi 2023:111). Пример за това не е единствено сборникът „Диалози с Левк“, в който герои са персонажи от древногръцката митология. В есето си, посветено на Синклер Луис, Павезе говори за така наречения „американски мит“. Той вижда Америка от началото на XX век като идеализиран образ, като „протест срещу обществения ред, който задушава и отрича живота“<sup>2</sup> (Pavese 1991) и явно вплита това светоусещане в творчеството си. Същевременно Павезе предлага и лична по-широко приложима дефиниция на мита:

Митът накратко е норма – схемата на събитие, случило се един-единствен път, което черпи своята стойност от тази абсолютна неповторимост, която го отвежда във времето. Затова то се случва винаги в началото, например в детството. (...) Животът се насища и обогатява от незаменими събития, които (...) влизат в ролята на върховни единици от реалността – нейните съдържание, значение и костен мозък, а всички ежедневни случки придобиват смисъл и стойност, защото са нейно повторение или отражение.<sup>3</sup> (цит. във Vaccaneo 2020: 15)

Предложеното определение ще служи за основа на настоящото изследване, в което под „мит“ ще се разбира първичното събитие, което по даден начин създава личността, и вследствие превръща живота в едно несъзнателно търсене на повторение на същото събитие. Ще се проследят времевите и пространствените аспекти на мита, като за база на изследването ще служи романът „Луната и огньовете“. Преди да се пристъпи към това обаче, ще се разгледат някои предложения относно възможните трактовки на текста,

---

<sup>1</sup> I fuochi sacri delle antichità studiate a scuola con il professore Augusto Monti bruciano ancora sulle sue colline. Преводът тук и нататък е мой освен ако не е посочено друго. – М. И.

<sup>2</sup> È già una protesta contro un ordine sociale che soffoca e nega la vita.

<sup>3</sup> Il mito è insomma una norma, lo schema di un fatto avvenuto una volta per tutte, e trae il suo valore da questa unicità assoluta che lo solleva fuori del tempo e lo consacra rivelazione. Per questo esso avviene sempre alle origini, come nell'infanzia: è fuori del tempo. (...) La vita si popola e si arricchisce di eventi insostituibili che (...) come moduli supremi della realtà, come suo contenuto, significato e midollo e tutte le vicende quotidiane acquistano senso e valore in quanto ne sono la ripetizione o il riflesso.

който носи следи както на автобиография, така и на художествена литература<sup>4</sup>. По този начин ще се изведе функционалността в настоящата употреба на понятието за „мит“.

### **„Луната и огньовете“ като дневник**

Чезаре Павезе е сред авторите, които оставят след себе си старателно списван дневник, по който на моменти може да се проследява и творческият процес. Дневникът обхваща периода между 1935 и 1950 година и е озаглавен „Занаятът на живота“ (в оригинал „Il mestiere di vivere“) – заглавие, което авторът поставя върху него в хотелската стая, преди да се самоубие. Това усилие, вложено в съхранението на личното писане, е особено значимо, когато се вземе под внимание твърдението на изследователя Филип Лъожон, че потенциалното унищожаване на дневник е „малко самоубийство“ (Lejeune 2009: 183). Това отбелязва и Джанлука Барбера в предговора си към изданието от 2021 г. на „Луната и огньовете“:

Този, който взима решение да унищожи собствената си работа, не се нуждае от убийство. Кафка се е чувствал провален като писател и това го е спасило. Павезе обаче знае, че е „цар“ в своята професия. Затова се самоубива, оставяйки един съвършено подреден дневник, готов да бъде публикуван.<sup>5</sup> (Pavese 2021: XI)

„Луната и огньовете“ е един подчертано биографичен роман – действието се развива в родното село на Павезе Санто Стефано Белбо, а най-добрият приятел на автора Пиноло Скальоне (живял между 1900 и 1990) служи за прототип за Нуто. Границата между дневник и автобиография е тънка<sup>6</sup> и дефинирането ѝ не е в пряка връзка с настоящото изследване. Двете форми са вариации на личното писане, което следва да бъде разгледано функционално. В монографията си, разглеждаща именно него, Диана Върголова определя писането като „ритуал на прехода“ и заявява, че то „има стабилизираща функция и пишещите могат да поемат контрол над вътрешния си разказ

---

<sup>4</sup> За симбиозата между двете свидетелства самото посвещение, което Павезе оставя върху екземпляра на романа на своя най-добър приятел Пиноло Скальоне, който служи за прототип на Нуто – „На Пиноло // тази книга – вероятно последната, която ще напиша, в която се говори за него – с молба за извинение за „измислиците“ [A Pinolo // questo libro – forse l'ultimo che avrò mai scritto – dove si parla di lui, – chiedendo scusa delle “invenzioni”]

<sup>5</sup> Chi decide di distruggere la propria opera non ha bisogno di uccidersi. Kafka si sentiva uno scrittore fallito e questo lo salvò. Pavese, invece, sa di essere un “re” nella sua professione. Per questo si suicida, lasciando il diario perfettamente ordinato, pronto per essere pubblicato.

<sup>6</sup> За отношенията между дневник и автобиография виж есето „How Do Diaries End?“ в Lejeune 2009, по-конкретно страници 191–192.

и така да модерират прехода от една житейска ситуация в друга“ (Върголова 2020). Същевременно в изследването си на трудовете на Клод Леви-Строс Морис Годелие пише, че „митовете целят да разрешат противоречията, с които се налага да се справят обществата“<sup>7</sup> (Godelier 2018: 260). Двете твърдения са паралелни и дават явно основание да се приеме, че личното писане и митовете могат да имат една и съща „стабилизираща“ функция.

### „Луната и огньовете“ като роман

Изследваният тук роман на Павезе също лесно би се вписал в рамките на така наречения *образователен роман* или *Bildungsroman* на немски (вж. например Lanzillotta 2022: 16, както и Biasin 1991). Дефиницията, която дава Оксфордският речник на литературните термини, е „роман, който проследява развитието на героя или героинята от детството или юношеството до зрелостта през трескаво търсене на идентичността.“<sup>8</sup> (ODLT 2008) Следователно бихме могли схематично да направим следното деление на „Луната и огньовете“:

1. Детство/юношество
2. Заминаване, което има ролята на прекъсване на връзката с детството
3. Осъществяване на опит за откриване на логическа схема, върху която се гради личността – често чрез буквално или метафорично завръщане към детството.

Това деление отваря възможността да се дефинира и конкретен съответстващ архетип на мита, който бива разказван.

В статията „Структурно изследване на мита“ Клод Леви-Строс заявява, че „това, което дава на мита оперативна стойност е, че конкретната описвана структура е вечна“<sup>9</sup> (Levi-Stross 1955: 430). Съответно наличието на структура, която дава поле за повторемост – в романа може да се проследи как историята от детството на Змиорка фигурира паралелно и във втори пласт под формата на настоящето на младия Чинто, дава основание да се твърди, че образователният роман и митът споделят еднакви „оперативни“ механизми, отвеждащи до една цел – достигането до логическа схема, която да стабилизира (каквато е и функцията на личното писане) личността.

<sup>7</sup> myths seek to resolve (...) the contradictions societies must deal with.

<sup>8</sup> A kind of novel that follows the development of the hero or heroine from childhood or adolescence into adulthood through a troubled quest for identity.

<sup>9</sup> But what gives the myth an operative value is that the specific pattern described is everlasting.

### **Естествата на пространствата**

В своята монография „Чезаре Павезе – живот между Дионис и Едип“, Моника Ланцилота обособява бинарните опозиции – или *полюси*, в които може да бъде подредено наративното пространство на Павезе.

**Полюсът на детството** отговаря на провинцията, тоест селата са пространствата, които биват митологизирани (Lanzillotta 2022: 14). Ако вземем под внимание романа, главният герой Змиорка (в оригинал “Anguilla”, българският преводач Никола Иванов е избрал да преведе името) е родом от селото, но вече не принадлежи към него. Той се завръща – за кратко, но както детството, така и селото – такова, каквото е в настоящето, остават недостижими. Героят е вече откъснат от тях (защото е преминал през т.2 от горепосоченото деление), а те присъстват силно и ярко в наратива единствено като отправни точки за зрелостта. Следователно трябва да се спомене, че селото е топосът на първия път – преживяванията, които белязват произхода и самия генезис на личността. Полюсът на детството е – с термините на Ницше, Дионисиев полюс (Lanzillotta 2022: 15). Именно това е и пространството на опиянението (неслучайно виното като мотив е ключово), на аморфните изображения, лишени от конкретност.

**Полюсът на зрелостта** пространствено принадлежи на големия град (Lanzillotta 2022: 14). Това е и топосът на втория път или иначе казано, продължителните завръщания към първичното преживяване – това, което се смята за първообраз на всички останали (които от своя страна са тези, които са основополагащи за създаването на личността). И за да се завършат бинарните опозиции – полюсът на зрелостта е Аполонов и към него принадлежат редът и ясните образи на актуалната действителност (Lanzillotta 2022: 14).

Ако наложим това разграничение върху дефиницията за образователния роман, то може да се заключи, че в етапа на зрелостта героят се опитва да подреди спомените за парчета детство в логическа схема, с която да обясни по логичен начин настоящата си същност.

### **Диалогичността в завръщанията – параболи на времето**

След като вече сме стигнали до хипотезата, че функцията на митичното пространство при Павезе е да създава и променя личността, следва да се премине към естеството на времето.

Както беше споменато по-рано, героят Змиорка периодично се обръща към детството. Тези завръщания и кратки символични посещения на Дионисиевия топос биха могли да се разгледат като форма на своеобразен диалог, предвид факта, че става дума за взаимодействие между две страни – между настоящето и миналото, с цел чрез тази метафорична комуникация да се получат отговори.

Хълмът – бидейки част от селото, който става сцена на тази среща, не е обикновен пейзаж, а „начин на живот“, както се казва още в първите редове на друг роман на Павезе, „Къщата на хълма“ (или „La casa in collina“, публикуван през 1948 г.). Това изконно разбиране на автора е проследимо и в „Луната и огньовете“, където се казва, че „сред хълмовете времето спира своя ход“ (Павезе 1987: 465). Хълмът е знак за друг свят, отвъд линейната действителност. Цикличността на времето не се споменава директно, но сезоните присъстват именно чрез това си проявление – като отхвърляне на линейността (или „годините“):

Обичах този край, защото тук всичко свършваше, защото беше последното място, където се редуват сезоните, а не годините. (Павезе 1987: 465)

Друг основен мотив, който се въвежда още със заглавието, е луната, която често е обект в митологични и фолклорни сюжети. Тя е „истинският и най-ценен регулатор на ритъма у хората“<sup>10</sup> (Grimaldi 2023: 107). Самото ѝ присъствие създава усещането за цикличност. Всъщност тя и огньовете – които Грималди разглежда като „следи от митове“<sup>11</sup> (Grimaldi 2023: 111) присъстват по идентичен начин – тяхната поява е свързана със сезоните, които са основни за светоусещането на живота в селото:

– Тази година палиха ли огньовете? (...) В мое време – продължих аз – старците разправяха, че огньовете докарвали дъжд... Баща ти палил ли е огън? Тази година комай има нужда от дъжд... Навсякъде палят огньовете.

– Види се, полезни са за нивите. (Павезе 1987: 458-459)

Освен бинарната опозиция профанно (времето на зрелостта) – сакрално (времето на детството), бихме могли да добавим и трета категория „невреме“<sup>12</sup> (Šegula 2013: 115) –

<sup>10</sup> La luna è il vero e più importante regolatore dei ritmi umani

<sup>11</sup> tracce di miti

<sup>12</sup> non-tempo

терминология, сходна с тази на Марк Оже (вж. Augé 2018), която е използвана, за да обозначи времето между първичното събитие и неговото повторение. Ако се водим по разбирането на Оже за неместата (Augé 2018), въпросното време би следвало да бъде онова, което се оказва незначително за личността – изпразнено от конструктивна стойност за нея. Единствената му функция е да отделя сакралните преживявания едно от друго, като с това дава време за авторефлексия.

### Героите, поставени в мита

Героите в романа са носители на елементи от действителността – както стана ясно при разглеждането на „Луната и огньовете“ като автобиография, но същевременно са напълно способни и да функционират като абстракции, които да служат за целите на образователния роман. Това е възможно заради митологичната природа на разказа, в който „митологичните фигури се приемат за олицетворени абстракции“<sup>13</sup> (Godelier 2018: 250). Така Чинто може да бъде разгледан като версия на Змиорка, като по този начин ще се открие въпросното търсене на повторение на оригиналното събитие от детството на главния герой. Може да се заключи, че полюсът на детството е митичното пространство в романа. Отново в есето, в което се говори за „американския мит“, Павезе говори с жив интерес за пиещите хора в Америка:

Тези американци са измислили нов начин да се пие. Имам предвид в литературен смисъл. Героят, в някакъв момент от романа, зарязва всичко – добри обноси, работа, семейство – ако има такова, и сам или в компанията на близък приятел се отправя на пътешествие (...) впуска се в голямото бягство. Понякога отсъствието трае с дни.<sup>14</sup> (Pavese 1991)

В XVII глава, в която се случва срещата между Змиорка и Нуто, виното бива представено като носител на сила, която е способна да трансформира героите, което подчертава и митичната – и съответно ритуалната, стойност на въпросната среща – „Да слушам тези приказки, да бъда приятел на Нуто, да го познавам такъв, какъвто е – всичко това ме опиваше като вино, като музика“ (Павезе 1987: 490), както и – „и ми се струваше, че съм пил вино, че съм станал друг човек, че съм станал като Нуто, че ме уважават като

---

<sup>13</sup> mythological figures are considered as personified abstractions

<sup>14</sup> Questi americani hanno inventato un nuovo modo di bere. Parlo, s'intende, di un modo letterario. Un personaggio, a un certo punto di un romanzo pianta lì tutto: belle maniere, lavoro – famiglia, quando l'abbia – e solo, o in compagnia di un amico del cuore, scompare qualche tempo per la solita spedizione: he has gone on the grand sneak, si è buttato alla gran fuga. Talvolta l'assenza dura giornate.

него“ (Павезе 1987: 491). Ако си припомним, че основната цел в един образователен роман е да се проследи структурното построение на личността през времето, посочените откъси ясно отвеждат до идеята за миметичното подражание, което е повод да твърдим, че себесъздаването и подражанието на конкретен избран *друг* са два взаимно обвързани процеса.

Пиеркарло Грималди също споменава виното в романа като „основен слой на ритуала“ (Grimaldi 2023: 105) – като имаме предвид, че понятията „мит“ и „ритуал“ най-често съществуват в дуалност и са взаимно обвързани помежду си. Виното е насъщно в моментите, в които човек е готов да се промени и да се превърне в нещо друго или да се приеме по друг начин. Затова и Павезе пише „хората (...), които не виждат във виното бягство, имат прекалено лека и свободна душа, за да изпитат нужда от него“<sup>15</sup> (Pavese 1991: 9). Павезе говори за пиещите хора – такива, каквито за него съществуват в идеята му за американския мит, като за изпитващите нужда да се отделят, за да преживеят нещо, което да ги промени. И в случая Змиорка се е отделил от града, от любимата на Павезе Америка, и се връща в топоса на първите пъти, за да се опита да очертае с яснота пред себе си новия си образ на възрастен, който всъщност във висока степен съдържа и образа на Нуто.

### **„За да избягам от тях, за да бъда себе си“**

Ако сега се върнем обратно към опозициите на Моника Ланцилота, бихме могли да проследим колко обвързани са помежду си. Включително би било по-точно да се каже, че те са проявления на едно и също нещо – заключението е сходно с това на Леви-Строс, който твърди, че ако всички варианти на мита се подредят линейно, то двата противоположни края ще бъдат симетрични (Godelier 2018: 250). Структурата на времето в романа „Луната и огньовете“ е почти бинарна, защото вътре в самата линейна действителност на възрастния герой се съдържа и безкрайността на митичното детство, прекарано в селото. За същата бинарност говори и Леви-Строс, като очертава паралел между двойствеността на мита и лингвистичната дихотомия между *langue* и *parole*, въведена от Сосюр:

---

<sup>15</sup> gente (...) che (...) non vede nel vino una fuga poiché già il suo spirito è troppo leggero e libero per averne bisogno.



Митът е език – за да бъде познаван, митът трябва да бъде разказан. (...) Самият език може да бъде анализиран като две неща, които са едновременно сходни и различни. Именно това се съдържа в разграничението на Сосюр между *langue* и *parole* (...), *langue* принадлежи към обратимото време, докато *parole* принадлежи на необратимото.<sup>16</sup> (Levi-Stross 1955: 430)

В хода на повествованието се наблюдава постоянно прескачане между двете. Всяко събитие, всеки „втори път“ ни отвежда към първия път, за да бъде даден шанс на героя да си го обясни. Отново според Ланцилота, основна градивна единица на сюжетите на Павезе са образите разказ (Lanzillotta 2022: 93). Или иначе казано, наративът (или „образът“) би могъл да изглежда статичен, но в себе си съдържа безкрайни преходи и завръщания.

Именно това е единственият начин един човек да се създаде, да живее и съществува. Целият роман „Луната и огньовете“ би могъл да се прочете като голяма метафора за това безспирно движение, но това е ясно открито и в сборника, който стъпва на митологичната тематика, „Диалози с Левк“ (Dialoghi con Leucò, издаден през 1947 г., непреведен на български език), по-конкретно в диалога, озаглавен „Морска пяна“<sup>17</sup>, където критската нимфа Бритомартида разговаря със Сафо:

БРИТОМАРТИДА: Аз живеях сред хълмовете. И бягах под луната (...). За да избягам от тях, за да бъда себе си. Защото трябваше.

САФО: Възможно ли е това? Да напуснеш дните, планината, полята – да напуснеш земята и да се превърнеш в морска пяна – всичко това само защото трябваше? (Pavese 2023: 43)

Целият посочен пасаж свидетелства как отделянето като форма на бягство, това „напускане“ на всичко, включително и „дните“, е самият ключ, който позволява личността – която е в постоянно състояние на промяна, да остане вярна на себе си. Може да се заключи, че героите в повествованието на Павезе не биват разгърнати толкова посредством диалозите и действията си, колкото посредством всяко колебание между настоящето и миналото. Така фокусът на целия разказ се измества върху бягството,

---

<sup>16</sup> Myth is language: to be known, myth has to be told. (...) For language itself can be analyzed into things which are at the same time similar and different. This is precisely what is expressed in Saussure's distinction between *langue* and *parole* (...), *langue* belonging to the revertible time, whereas *parole* is non-revertible.

<sup>17</sup> Schiuma d'onda

върху заминаването, но и върху завръщането. Съответно тази двойственост на времето го прави и линейно, и циклично едновременно – отразявайки факта, че и самата човешка личност съществува през натрупаните множества в себе си.

### Ритмиката в себесъздаването

Общото между разбирането на Чезаре Павезе за мит и личното писане – като за целта под това разбираме както дневници, така и автобиографии, е функцията им да обясняват личния свят и да го подреждат в логическа рамка, която се базира на ритмичност.

Това се онагледява, когато се съпоставят следните две твърдения:

Всяко вписване в дневника се състои от цялостен текст, но тъй като последователността на вписванията е подвластна на система от вариации, е възможно тя да бъде площадка за учене и промяна. (...) Дневниците дават жив поглед върху това как дадено писане поражда себе си чрез повторение (склонността за автоимитация е много силна) или чрез вариации. (...) Дневниците са изначало нарязани на отделни единици, изрично вписани в рамките на количествено измеримите вариации на времето. На практика умоляват да бъдат изследвани за своя ритъм.<sup>18</sup> (Lejeune 2009: 224)

...митовете и изобщо устната литература са дотолкова склонни към удвояване, утрояване, учетворяване (...) на един и същ епизод (...) функцията на повторението е да направи структурата на мита явна.<sup>19</sup> (Levi-Stross 1955: 443)

От своя страна образователният роман в общия случай проследява процесите, през които героят преминава по време на изграждането на личността си. Истинското себесъздаване е възможно единствено при наличието на *митични* сюжети и съзнателното завръщане към тях. Следователно методът на прочит, предложен тук, би могъл да служи като инструмент за извеждането на механизмите на достигането до представата за личност, които действат във всеки образователен роман, както и във всяко свидетелство за лично

---

<sup>18</sup> Each diary entry constitutes a unique text, but because the succession of entries is controlled by a system of variations, it can be a site of learning and evolution (...) Diaries allow one a live view of how a given writing engenders itself by repetition (the tendency to auto-imitate is very strong) or by variation (...) Diaries are already cut into discrete units, explicitly inscribed in the frame of the quantifiable variables of time. They are practically begging to be analyzed for their rhythms.

<sup>19</sup> ...myths, and more generally oral literature, are so much addicted to duplication, triplication or quadruplication of the same sequence. (...) repetition has as its function to make the structure of the myth apparent.

писане, което предполага определено ниво на авторефлексия, която сама по себе си е стъпка от себесъздаването.

### Библиография

- Augé 2018*: Augé, M. Nonlugohi. Milano: Elèuthera, 2018.
- Biasin 1991*: Biasin, G. P. Frammenti di geografia romanzesca – ITALY 1991 THE MODERN AND THE POSTMODERN, Vol. 9, 168–181, 1991.
- Godelier 2018*: Godelier, M. Claude Levi-Strauss a critical study of his thought. Brooklyn, NY: Verso, 2018.
- Grimaldi 2023*: Grimaldi, P. De lune e di falò. Cesare Pavese: antropologia del romanzo dell'addio. Soveria Mannelli: Rubietino editore, 2023.
- Lanzillotta 2022*: Lanzillotta, M. Cesare Pavese. Una vita tra Dioniso e Edipo. Roma: Carocci, 2022.
- Lejeune 2009*: Lejeune, Ph. On Diary. Honolulu, Hawaii: University of Hawaii Press, 2009.
- ODLT 2008*: Oxford Dictionary of Literary Terms. Chris Baldick, author. New York: Oxford University Press, 2008.
- Pavese 2023*: Pavese, C. Dialoghi con Leucò. Ravenna: Liberamente, 2023.
- Pavese 2021*: Pavese, C. La luna e i falò. Introduzione di Gianluca Barbera. Ravenna: Liberamente, 2021.
- Pavese 2021*: Pavese, C. La casa in collina. Milano: Mondadori, 2021.
- Pavese 1991*: Pavese, C. La letteratura americana e altri saggi. Torino: Einaudi, 1991.
- Pavese 1987*: Pavese, C. Lunata i ognyovete. Prev. N. Ivanov. Sofia: Nardona kultura, 1987. [Павезе, Ч. *Луната и огньовете*. Прев. Н. Иванов. София: Народна култура, 1987.]
- Šegula 2013*: Šegula, I. Quando passano delle stagioni ma anche degli anni: un contributo allo studio delle dimensioni temporali ne La luna e I falò – Cesare Pavese: il mito classico e i miti moderni. I Quaderni del CE.PA.M., 113–124, 2013.
- Vaccaneo 2020*: Vaccaneo, P. A Torino con Cesare Pavese. Roma: Giulio Perrone Editore S.r.l, 2020.
- Vargolomova 2020*: Vargolomova, D. *Digito ergo sum*. Blogovi praktiki na italianski emigrant v Saedinientie shtati: antropologichen i lingvistichen analiz. [Върголова, Д. 2020: *Digito ergo sum*. Блогови практики на италиански емигранти в Съединените щати: антропологичен и лингвистичен анализ. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2020]